

Batı Avrupa'da Güçlenen Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve İslamofobinin Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Yansımaları

Strengthening Racism, Xenophobia and Islamophobia in Western Europe and its Impact on Türkiye-EU Relations

تقویت نژادپرستی، بیگانه‌ستیزی و اسلام‌هراسی در اروپای غربی و تأثیر آن بر روابط ترکیه و اتحادیه اروپا
تعزيز العنصرية و كراهية الأجانب والإرهاب الإسلامي في أوروبا الغربية وتأثيرها على العلاقات بين تركيا والاتحاد الأوروبي

Khair Mohammad Qaderi¹

Özet

Bu çalışma, son dönemde Batı Avrupa'da güçlenen ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi olgusunun gelişiminin altında yatan uluslararası arenadaki olayları incelemekte ve elde edilen sonuçların Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkilerine yansımalarındaki etkilerini ve rolünü araştırmaktadır. Bu bağlamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, kavramsal çerçeve ele alınmakta ve dolayısıyla Avrupa'da yükselen ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesinin tarihsel arka planı üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümde, Batı Avrupa'da yükselen yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesinin ortaya çıkmasındaki nedenler incelenmektedir. Üçüncü bölümde ise Türkiye'nin AB süreci dikkate alınarak, özellikle Batı Avrupa'da yükselen ırkçılık hareketlerinin ikili ilişkilere etkisi irdelenmektedir. Çalışmada betimsel ve dış politika yaklaşımından yararlanarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler yerli ve yabancı kaynaklar taranarak ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen verilere göre Soğuk Savaş dönemi sonrası Batı Avrupa'da tekrar canlanan ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesi, Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu bağlamda, ırkçılık, göç, aşırı sağ partilerin yükselmesi, El-Kaide ve Irak Şam İslam Devleti (DAEŞ) gibi dini radikal terör gruplarının Avrupa'da kanlı terör saldırıları gerçekleştirmesi ikili ilişkilere zarar vermiştir. Bu durum, Türk vatandaşları ve İslam inancına bağlı Müslümanların Birlik üye ülkelerinde sorunlar yaşamasına sebep olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Netice olarak bu çalışmada, AB'nin genişleme sürecinde ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesinin Ankara ve Brüksel ilişkilerine nasıl yansıdığı Konstruktivizm (İnşacılık) teorisi çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı, İslamofobi, Türkiye, AB.

DOI:

<https://doi.org/10.69892/diwan.2025.103>

Research Article / مقاله تحقیقی

Received Date / تاریخ دریافت

24.05.2024

Accepted Date / تاریخ قبول

08.10.2024

Publication Date / تاریخ نشر

07.01.2025

¹Doktora Öğrencisi,
Kocaeli Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler
Bölümü.

ORCID

<https://orcid.org/0009-0004-1033-0801>

E-Mail

khairmhqaderi@gmail.com

این مقاله توسط نرم افزار تورنتین
یا Turnitin بررسی شده Plagiarism
سرقت ادبی تثبیت نگردید.

This article has been scanned by
Turnitin. No Plagiarism
detected.

نحوه ارجاع دهی از این مقاله در پاورقی Atif :

Abstract

This research examines the international events that have contributed to the spread of racism, xenophobia, and Islamophobia, which have recently increased in Western Europe. It examines the effects and role of the results obtained on the reflections of Türkiye-EU relations. This research consists of three parts. In the first part, the conceptual framework is examined and, for this purpose, the historical background of the ideas of racism, xenophobia, and Islamophobia in Europe is discussed. In the second part, the causes of the emergence of xenophobia and Islamophobic thought in Western Europe are examined. In the third section, with regard to Türkiye's membership process in the European Union, the impact of the growing racist movements in Western Europe on bilateral relations is examined in particular. In this study, a qualitative research method was used, utilizing a descriptive and foreign policy approach. The information obtained was collected through a review of internal and international sources. According to the data obtained in this study, the idea of racism, xenophobia, and Islamophobia, which revived in Western Europe after the Cold War period, has had a negative impact on Turkey-EU relations. Racism, immigration, the rise of far-right parties, and radical religious terrorist groups such as Al-Qaeda and (DAESH) (ISIL), which have carried out bloody terrorist attacks in Europe, have damaged bilateral relations. This situation has caused Turkish citizens and Muslims following the Islamic religion to face problems in European Union member states, and these problems continue to exist. As a result, this research discusses how the ideas of racism, xenophobia, and Islamophobia are reflected in the relations between Ankara and Brussels during the process of European Union development within the framework of Constructivism theory.

Keywords: Racism, Xenophobia, Islamophobia, Türkiye, European Union.

چکیده

این تحقیق به بررسی رویدادهای عرصه بین المللی که زمینه ساز گسترش پدیده نژادپرستی، بیگانه ستیزی و اسلام هراسی که اخیراً در اروپای غربی تقویت یافته است، پرداخته و تأثیرات و نقش نتایج به دست آمده بر بازتاب های روابط ترکیه و اتحادیه اروپا را مورد بررسی قرار می دهد. این تحقیق شامل سه بخش است. در بخش اول، چارچوب مفهومی مورد بررسی قرار گرفته و به همین منظور، به پیشینه تاریخی اندیشه های نژادپرستی، بیگانه ستیزی و اسلام هراسی در اروپا پرداخته می شود. در بخش دوم، علل ظهور بیگانه ستیزی و اندیشه اسلام هراسی در اروپای غربی مورد بررسی قرار می گیرد. در بخش سوم، با توجه به روند عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا، به ویژه تأثیر جنبش های نژادپرستی رو به افزایش در اروپای غربی بر روابط دوجانبه مورد بررسی قرار می گیرد. در این تحقیق، با بهره گیری از رویکرد توصیفی و سیاست خارجی، از روش تحقیق کیفی استفاده شده است. اطلاعات به دست آمده از طریق مرور منابع داخلی و

خارجی جمع آوری شده است. بر اساس داده‌های به‌دست آمده در این تحقیق، ایده نژادپرستی، بیگانه‌ستیزی و اسلام‌هراسی که پس از دوران جنگ سرد در اروپای غربی دوباره جان گرفت، تأثیر منفی بر روابط ترکیه و اتحادیه اروپا گذاشته است. نژادپرستی، مهاجرت، ظهور احزاب راست‌گرای افراطی، و گروه‌های تروریستی رادیکال دینی مانند القاعده و دولت اسلامی عراق و شام (داعش) که حملات تروریستی خونین در اروپا انجام داده‌اند، به روابط دوجانبه آسیب رسانده است. این وضعیت باعث شده است که شهروندان ترکیه و مسلمانان بیرو دین اسلام در کشورهای عضو اتحادیه اروپا با مشکلاتی روبرو شوند و این مسائل همچنان ادامه داشته باشد. در نتیجه، در این تحقیق چگونگی انعکاس ایده‌های نژادپرستی، بیگانه‌ستیزی و اسلام‌هراسی در روابط بین آنکارا و بروکسل در طول فرآیند توسعه اتحادیه اروپا در چارچوب نظریه ساختگرایی (Constructivism) مورد بحث قرار گرفته است.

کلمات کلیدی: نژادپرستی، بیگانه‌ستیزی، اسلام‌هراسی، ترکیه، اتحادیه اروپا.

الملخص

هذا البحث والتحقيق في الأحداث التي تشهدها الساحة الدولية والتي تعتبر أساساً لانتشار ظاهرة العنصرية وكراهية الأجانب وكراهية الإسلام ويدررس تأثيرات ودور النتائج التي تم الحصول عليها على انعكاسات العلاقات بين تركيا والاتحاد الأوروبي في هذا السياق. يتكون هذا البحث من ثلاثة أجزاء. يتم في الجزء الأول دراسة الإطار المفاهيمي، ولهذا الغرض، الخلفية التاريخية لأفكار العنصرية وكراهية الأجانب وكراهية الإسلام في أوروبا. يتم فحص الجزء الأول من الإطار المفاهيمي، ولهذا الغرض تتم مناقشة الخلفية التاريخية لأفكار العنصرية وكراهية الأجانب وكراهية الإسلام في أوروبا. ويتناول الجزء الثاني أسباب ظهور كراهية الأجانب وكراهية الإسلام في أوروبا الغربية. وفي الجزء الثالث حسب الاتجاه ووفقاً لعملية عضوية تركيا في الاتحاد الأوروبي، يتم بشكل خاص دراسة تأثير الحركات العنصرية المتنامية في أوروبا الغربية على العلاقات الثنائية وفي هذا البحث، تم استخدام المنهج الوصفي والسياسة الخارجية، ومنهج البحث النوعي. وقد تم جمع البيانات التي تم الحصول عليها من خلال مراجعة المصادر الداخلية والخارجية بناء على البيانات التي تم الحصول عليها في هذا البحث. إن فكرة العنصرية وكراهية الأجانب والإرهاب الإسلامي التي انتعشت بعد فترة الحرب الباردة في أوروبا الغربية، أثرت سلباً على العلاقات بين تركيا والاتحاد الأوروبي. في هذا السياق، تسببت العنصرية، والهجرة، وظهور الأحزاب المتطرفة، والجماعات الإرهابية الدينية الراديكالية مثل القاعدة وداعش التي نفذت هجمات إرهابية دموية في أوروبا، لإلحاق الضرر بالعلاقات الثنائية. وقد أدى هذا الوضع إلى مواجهة المواطنين الأتراك والمسلمين من أتباع الدين الإسلامي في الدول الأعضاء في الاتحاد الأوروبي لمشاكل، ولا تزال هذه القضايا مستمرة. نتيجة لهذا وتلك، في هذه الدراسة تم مناقشة كيفية انعكاس أفكار العنصرية وكراهية الأجانب والإرهاب الإسلامي في العلاقات بين أنقرة وبروكسل خلال عملية تطوير الاتحاد الأوروبي في إطار نظرية البناء الاجتماعي.

الكلمات المفتاحية: العنصرية، كراهية الأجانب، الإرهاب الإسلامي، تركيا، الاتحاد الأوروبي.

Giriş

İrkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi kavramları arasında kimlik ve kültür bağlamında kapalı bir ilişki vardır. Bu anlamda ırkçılık klasik olarak soy temelinde anlaşılırken, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi Yeni (kültürel) ırkçılık olarak nitelendirilmektedir. Bu çerçevede, devlet/devlet dışı aktörler göçmenleri ve azınlıkları istenmeyen bir grup olarak görmektedir. Ayrıca bu üç kavram uluslararası hukuk çerçevesinde değerlendirildiğinde insan hakları sorunu olarak görülmektedir.¹

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından sonra ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi gibi insan haklarını ihlal eden ideolojik fikirler ülke ve bölgelerde etnik ve kimlik çatışmalarının yaşandığı bir ortam yaratmıştır. Bu ortamın oluştuğu ve güçlü bir şekilde hissedildiği bölgelerden biri de Batı Avrupa'dır.²

Kimlik kavramı, bir insan veya topluluğun kendisini hangi sosyal çevreye aidiyet hissettiği veya konumlandığı ile bağlantılı bir olgudur. Kimlik özellikleri zorunluluğun bir sonucu olarak doğuştan gelse de genel olarak kimlikler, sonradan kendi isteği ile değişen bir tercihe dönüşmektedir.³

Batı Avrupa ülkeleri 2001 sonrası dönemde "biz" kavramını ön planda tutmuş ve terör ile İslam'a aynı blokta yer vermiştir. Bu nedenle Avrupalılar Türk ve Müslüman kimliklerini ötekileştirmiş ve bunu siyasi ve sosyal ağlar gibi araçları kullanarak gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu araçlar, o bölgede Müslüman ve Türk kimliğinin tehdit ve düşman olarak görülmesini meşrulaştırmıştır. İslam inancına bağlı ötekileştirilmiş kesim ise, Batı Avrupa'da yaşanan bu aşağılanma ve saygısızlığa karşı kendi kimliğine daha çok sarılma ihtiyacı duymuştur.

İnşacılık teorisine göre kimlik kavramı, ülkelerin belirlemiş oldukları çıkarlara karşı tehdit oluşturabilecek bir role sahiptir. Uluslararası arenada ülkeler, zaman içerisinde dış etki ve içinde bulunduğu sosyal yapının itici gücü ile birlikte kimliklerini değiştirmektedir. Ülkelerin kimliklerinde meydana gelen bu değişim, ulusal politikalarının çıkarlarına uygun olduğu ve katkı sağladığı için

¹ Bilal Karabulut, "İslamofobi, Zenofobi ve İrkçılığın İnsan Hakları Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Analizi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 44 (2022), 118-139.

² Serhan Yalçiner, "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4 (2006), 98-119.

³ Helin Sari Ertem, "Kimlik Ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" Ve "Güvenliğin Kimliği", *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 8/16 (2012), 177-237.

gerçekleşmektedir. Ayrıca ülkeler, sadece çıkarları için değil, dönemin getirdiği yeniliklere bağlı olarak da kimliklerini güncellemektedir.⁴

İnşacılık teorisinin kimlik olgusundan sonra önem atfettiği bir diğer olgu ise kültürdür. Sözü edilen bu olgu hem insan hem toplum hem de çevreyi içine alan ve tarihsel süreç içerisinde maddi ve manevi değerler ile toplumsal grupları düzenleyen bütünsel bir yapı olarak tanımlanmaktadır.⁵ Bu çerçevede kültür, kimlikler arasındaki ilişkilerin inşa edilmesinde önemli bir role sahiptir. Kimlik olgusu gibi kültür de zaman içerisinde değişerek yeniden inşa edilmekte ve tıpkı kimlik gibi “biz” ve “öteki” varsayımından yola çıkarak, birbirinden ayrılmaktadır. Bu ayrım, özellikle Orta Çağ döneminde Avrupa'ya akın düzenleyen Osmanlı Devleti zamanında gerçekleşmiştir. O dönem, Müslüman Türk toplumu, Hristiyan Avrupalılar için bir tehdit ve düşman olarak görülmüştür. Avrupalılar, bu ortak düşmana karşı din olgusunu itici güç olarak benimseyerek birlikte mücadele etmiştir. Bu sebeple, Avrupa kavramının Hristiyan kimlik ile özdeşleştirildiğini ve dinin Avrupa kültürünün bir parçası olduğu inancı hâkim olmuştur.⁶ Bu bağlamda Orta Çağ'da, Avrupa kavramı Hristiyanlıkla eşanlamlı olarak kullanılmaya başlamıştır. Daha sonra Aydınlanma Dönemi ile birlikte Avrupa kavramı modern çağlara geldikçe laikleşmiştir. Artık Avrupa kavramı, belli bir din değil, kültürü ve medeniyeti temsil eden demokrasi, insan haklarına saygı ve bireysel özgürlük gibi değerler ile algılanan bir kavram olarak tanımlanmıştır.⁷

Avrupa için yeni bir fenomen olmayan ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesi, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte 20.yüzyılın sonlarından günümüze kadar Birlik üye ülkeleri için yükselen bir trend haline gelmiştir. 21. yüzyılda adım adım değiştirilmiş olan bu trend, Holokost yerine Huntington'ın medeniyetler çatışması üzerinde genelde Doğu ve Batı kültürlerinin çatışmasına özelde ise İslam düşmanlığına bırakılmıştır.

11 Eylül 2001 tarihinde, El-Kaide terör örgütü, ABD'deki ikiz kulelere terör saldırısı düzenlemiştir. Bu saldırı uluslararası sistemde yeni bir savaş türü olan asimetrik savaş veya gayri nizami savaş modelinin yayılmasına sebep olmuştur. Terör örgütleri, bu savaş türü ile Avrupa Birliği üye ülkelerinde çok sayıda şiddet,

⁴ Önder Arı - Abdullah Kıran, “Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık”, *EKEV Akademi Dergisi* 15/46 (2011), 49-64.

⁵ Bahadır Gülmez, *Kültür Tarihi*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınevi, 2011), 3.

⁶ Erhan Akdemir, *Avrupa Birliğinde kimlik kültür tartışmaları* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2013), 23-25.

⁷ Haluk Özdemir, *Avrupa Mantiği* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2019), 124-125.

katliam ve korku içeren eylemler düzenlemiştir. Söz konusu yasa dışı eylemleri düzenleyen terör grupları, Avrupa'da İslamı terör olarak lanse etmişlerdir. Netice olarak, Avrupa vatandaşları arasında ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi eğilimleri artmıştır. Özellikle, İslam inancına mensup kişilerin veya grupların ve Türk vatandaşlarının varlığı, Avrupa'da tehdit ve korku olarak algılanmıştır.

Bu çalışma esas itibariyle, Batı Avrupa'da yükselen ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesinin Türkiye-AB ilişkilerine yansımaları analiz etme amacı taşımaktadır.

Çalışmanın önemi, Afganistan literatüründe, Batı Avrupa'da yükselen ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesine ilişkin herhangi bir çalışmanın bulunmamasıdır. Ayrıca Batı Avrupa'da yükselen ırkçılık açısından, Türkiye-AB ilişkilerine yansımaları ile bağlantılı başka bir çalışmaya rastlanmamakta ve literatürde böyle bir çalışma planının bulunmaması sebebiyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın ana problemi, Batı Avrupa'da yükselen klasik ve yeni ırkçılığın Türkiye-AB ilişkilerine yansımaları anlamaya çalışmaktır. Araştırmada odaklanılan problem cümlesi, Batı Avrupa'da yükselen ırkçılığın ortaya çıkış sebepleri ve bu sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan sonuçların Türkiye-AB ilişkilerine etkileri ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda araştırma, "Batı Avrupa'da yükselen klasik ve yeni ırkçılığın Türkiye-AB ilişkilerine olumsuz bir şekilde yansımaları mıdır?" sorusuna yanıt aranmaktadır.

Bu araştırma, Batı Avrupa'da yükselen ırkçılığın Türkiye-AB ilişkilerine etkisini ve rolünü nitel araştırma metoduyla analiz etmektedir. Ayrıca nitel araştırma metodu kapsamında betimsel ve dış politika analiz yaklaşımından da yararlanılmaktadır.

Araştırmada betimsel yaklaşım metodu, Türkiye ile AB arasındaki ilişkiyi Batı Avrupa'da yükselen ırkçılık çerçevesinde analiz etmek için yararlanılmıştır. Bununla birlikte Batı Avrupa'da yükselen ırkçılığın ortaya çıkış sebeplerini ve bu sebeplerin Türkiye ve AB dış politika yansımaları ortaya koymak için de dış politika analiz metodu kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni, Türkiye ve AB üye ülkelerinden oluşmaktadır. Örneklem olarak ise Batı Avrupa'da yükselen klasik ve yeni ırkçılığın ortaya çıkış sebepleri analiz edildiği için "Tipik Vaka Örneklemesi" kullanılmaktadır.

Araştırmada Türkiye ve Avrupa'da yayımlanan birincil ve ikincil kaynaklar başta olmak üzere çalışma problemini yanıtlamak ve hipotezleri kanıtlamak için yerli ve yabancı literatür taraması ile veriler toplanmıştır.

Bu bağlamda araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ırkçılık olgusu, klasik ve yeni ırkçılık (yabancı düşmanlığı ve İslamofobi) kategorilerine ayrılarak kavramsal bir çerçevede analiz edilmektedir. İkinci bölümde, Batı Avrupa'da meydana gelen olaylar neticesinde hızla yayılan yabancı düşmanlığı ve İslamofobinin nedenleri tespit edilmektedir. Bu kapsamda ilk olarak Batı Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında uyguladığı sömürgeci göç rejimi ve geçici misafir işçi politikası değerlendirilmektedir. Ardından özellikle 2008 krizi sonrasında Batı Avrupa'da yaşanan malî ve ekonomik sorunlara ulusal hükümetlerin çözüm bulamaması ve bu nedenle Müslüman göçmenler ve yabancılar hedef gösterilerek analiz edilmektedir. Son olarak hem Avrupa'ya göç akını hem de Batı Avrupa'da yaşanan sert ekonomik krizler nedeniyle Avrupa'daki aşırı sağ partiler oy oranlarını artırmıştır. Bu bağlamda aşırı sağ partilerin kendilerinden olmayan ötekilere yönelik politikaları analiz edilmektedir. Üçüncü bölümde ise birinci ve ikinci bölümde elde edilen veriler neticesinde Batı Avrupa'da yükselen ırkçılık hareketlerinin Türkiye-AB ilişkilerine etkisi tartışılmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

İrkçilik kavramının temeli asırlar öncesine dayanmaktadır. Bu açıdan ırkçılık, daha önce biyolojik unsur olan ırka dayalı bir ideoloji iken günümüzde küreselleşmenin etkisiyle kültürel farklılıkların diğerlerini dışlaması anlamında kullanılmıştır. Bu bağlamda, ırkçılık ideolojisi ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, belli bir soy temelinde oluşan biyolojik ideolojiye dayalı klasik ırkçılık, ikincisi ise yabancı düşmanlığı ve İslamofobi gibi kültürel farklılıkların diğerlerini dışlaması için kullanılan Yeni Kültürel İrkçilik'tir.

1.1. Klasik İrkçilik

İrk kavramı, bir etnik veya soy grubunu tanımlamak için ilk kez 15. yüzyılda Fransa'da kullanılmıştır.⁸ Bilimsel anlamda ise bu kavram 19. yüzyılda tartışılmaya ve siyaset biliminin ilgi alanına girmeye başlamıştır. Bu kavramın ortaya çıkmasının temel nedeni, denizaşırı Avrupa ülkeleri tarafından sömürgeleştirilen

⁸ Sinan Özbek, *İrkçilik* (İstanbul: Bulut Yayınevi, 2003), 10.

alanların gerekçelendirilmesinde yatmaktadır.⁹ Bu nedenle dönemin birçok Avrupalı bilim adamı, söz konusu kavram üzerine yoğunlaşmıştır.¹⁰

İrkçılık, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra anarşizm yerine yeni bir ideoloji olarak Avrupa'da görülmeye başlamıştır. O halde "İrkçılık nedir?". İrkçılık, "İnsanların kendilerinden farklı bir ırka mensup olduğunu düşündüğü insanlardan nefret etmesi ve bu ırka karşı saldırganlığa varacak şekilde dışlayıcı, aşağılayıcı ve yok edici davranışlarda ve söylemlerde bulunmasıdır".¹¹

Soğuk Savaş Dönemi'nin bitmesinden sonra Sovyet ardılı ülkelerden kaçan kişi veya gruplar özgürlük, güvenlik ve adalet olgusunu ön planda tutarak, Batı Avrupa'yı hedef bölge olarak görmüştür. Bu durum, Batı Avrupa'da göçmenlerin ve mülteci sayısının hızlıca artmasına sebep olmuştur. Bu sebeple, Batı Avrupa'da yeniden ırkçılık yaygınlaşmıştır. Batı Avrupa ülkeleri, AB şemsiyesi altında, ırkçılık sorununun yaygınlaşmasını önlemek adına, 1997 yılını "İrkçılığa Karşı Avrupa Yılı" olarak ilan etmiştir. Aynı yılın bahar döneminde, Avrupa vatandaşları üzerinden ırkçılık ve yabancı düşmanlığı boyutunu ölçmek adına bir anket düzenlenmiştir. Bu anket sonucunda, ankete katılanların üçte biri "hiç ırkçı" olmadığını, diğer üçte biri ise "biraz ırkçı" olduğunu ifade etmişlerdir. Ankete katılanlar arasında diğer Avrupa vatandaşlarının yüzde 33'ü kendilerini "oldukça ırkçı" veya "çok ırkçı" olarak tanımlamıştır. Kendilerini "çok ırkçı" olarak tanımlayan kişiler, işsizlik korkusu ve geleceğe dair güvensizlik nedeniyle göçmenleri ve azınlıkları istemediklerini belirtmiştir. Söz edilen anket sonuçlarında, "çok ırkçı" olarak kendini gören batılı ülkeler arasında yüzde 55'lik oran ile Belçika birinci sırada konumlanmıştır. Belçika'nın ardından yüzde 48 Fransa ve yüzde 42'lik oran ile Avusturya yer almıştır. Batı Avrupa ülkelerinden en düşük "çok ırkçı" olarak kendini gören devlet ise, Lüksemburg'dur.¹²

⁹ Halil Günay, "İspanyolların, 1492-1902 Yılları Arasında Sömürgeleştirdiği Latin Amerika Bölgesine Demografik, Sosyokültürel ve İdari Yapısına Etkisi", *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16/1 (2024), 39-50.

¹⁰ Eylem Sayın - Hakan Candan, "Küresel İrkçılığın Yükselişi", *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 4 (2016), 35-46.

¹¹ Ahu Sumbas, "Batı Avrupa'da Yükselen Yeni-İrkçilik Üzerine Bir Deneme", *Alternatif Politika* 1/2 (2009), 260-281.

¹² Murat Saraçlı, "Avrupa Birliği'nin Yabancı Düşmanlığıyla Kurumsal ve Hukuksal Alanlardaki Mücadelesi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2021), 738-772.

1.2 Yeni (Kültürel) İrkçılık

İrkçılıkla ilgili bazı güncel kaynaklarda ırkçılık “kültürel ırkçılık” veya “yeni ırkçılık” olarak kategorize edilmektedir. Bu bölümde, kültürel ırkçılık olarak nitelendirilen ve konuyla ilgili olduğu tespit edilen yabancı düşmanlığı ve İslamofobi incelenmektedir.

1.2.1. Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi)

Yabancı düşmanlığı düşüncesinin kelime kökeni Latinceye dayanmaktadır. Latince, yabancı veya misafir anlamına gelen “xenos” ve korku ya da kaçış anlamına gelen “phobos” kelimelerin birleşmesi ile yabancı düşmanlığı kavramı oluşmaktadır.¹³ Ayrıca yabancı düşmanlığı, ülke içerisinde yaşayan yabancıları istememe ve onların sınır dışı edilmesi olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanıma bağlı olarak din, kültür gibi farklı kimliklere dayandırılan yabancı düşmanlığı, ülke içerisinde yaşayan tüm yabancıları kapsamaktadır. Bu anlamda, yabancı düşmanlığı kavramı temelinde yabancı korkusu ve ayrımcılık yatmaktadır.¹⁴

Yabancı düşmanlığı ile ırkçılık kavramı birbiriyle karıştırılan iki kavramdır. İrkçılık, yabancı düşmanlığının en üst zirvesi olarak ifade edilmektedir. İlk olarak bu iki kavram arasındaki farkı ortaya koymak gereklidir. Yabancı düşmanlığı, “ötekini gruba yabancı olduğu fikrine dayanan bir davranışı ifade ederken”, ırkçılık ise kaynağını “ten rengi, saç tipi ve yüz biçimi gibi fiziksel özelliklere ilişkin farklılıklara dayanan ayrımcılığı” nitelemektedir.¹⁵

Batı Avrupa'da yabancı düşmanlığı, günümüzde önemli bir sorun haline gelmiştir. Yaşanan bu sorunların nedenlerinden biri olarak göç ve göç ile birlikte etnik çeşitliliğin artmasıdır. Özellikle, 21. yüzyıl başlarından itibaren Batı Avrupa'da göçmenlere, mültecilere ve sığınmacılara karşı önyargılar ve korkular giderek artmıştır.¹⁶

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından 2009 yılında, AB sınırları içerisinde kapsayan kamuoyu araştırması yapılmıştır. Bu araştırma, 2008 yılında göçmenlere yönelik ırkçı saldırıların yüzdeleri dilimdeki yerini saptamak amacıyla

¹³ Merriam Webster, “Xenophobia” (Erişim 25 Ekim 2020).

¹⁴ Fatma Yılmaz, *Avrupa'da İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkisizliği* (Ankara: USAK, 2008), 15.

¹⁵ Emine Özmete vd., “Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Sosyal Politika Çalışmaları* 40/2 (2018), 191-209.

¹⁶ Faruk Bozdağ - Metin Kocatürk, “Zenofobi düşmanlığı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar* 10/52 (2017), 615-620.

düzenlenmiştir. Sözü edilen araştırmanın sonucuna göre göçmenlerin yüzde 12'sinin Avrupa vatandaşları tarafından ırkçı saldırısına maruz kaldığı ortaya çıkmıştır.¹⁷

Batı Avrupa'da yabancı düşmanlığının yayıldığı görülmektedir. Batı Avrupa ülkeleri AB şemsiyesi altında yabancı düşmanlığının yayılmasını önlemek adına birtakım politikalar yürütmüştür. Fakat tüm bu önlemler, yabancı düşmanlığının yayılma alanını daraltmamıştır. Örneğin, Covid-19 sürecinde Batı Avrupa'da yabancı düşmanlığı oldukça artmıştır. Bu durumun temel nedeni, Batı Avrupa ülkelerinde Korona virüsün yayılmasına yabancı uyruklu insanların sebep olduğunun lanse edilmesidir.¹⁸

1.2.2. İslamofobi

El-Kaide terör örgütü tarafından 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen ikiz kule saldırısı sonrası ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi'nin yaygınlaştığı görülmüştür. Bu anlamda Avrupa'da, 11 Eylül saldırısı sonrası çok kültürlülük çökmüş ve yerine Huntington'ın medeniyetler çatışması teorisi devreye girmiştir.

İslam" ve "phobos" kelimelerinin birleşmesi ile oluşan ve İslam korkusu anlamına gelen İslamifobi¹⁹ Endülüs İslâm Devleti, Haçlı seferleri ve 1453 İstanbul'un fethi gibi tarihi olaylar örnek gösterilerek, bu kavramın ortaya çıkış süreci açıklanmaya çalışılmıştır.²⁰

Avrupa tarihinde sürekli var olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı Soğuk Savaş sonrası dönemde İslam karşıtlığı ve korkusu olarak ortaya çıkmış ve ikinci Holokost dönemi olarak nitelendirebilecek bir sürece evrilmiştir. 19. ve 20. yüzyılda, Batı Avrupa'da antisemitizm ideolojisi, yabancı düşmanlığı olarak görülmüştür.²¹ Bu bağlamda, Charlie Hebdo provokasyonu ve son dönemde Macron'un öncülüğünü yaptığı aşısı sağ popülist söylemler, İslam karşıtlığını zirveye çıkartarak ileriki dönemlerde Avrupa'da 20. yüzyıl ilk döneminde Yahudilere yapılan soykırıma benzer bir durumun Müslümanlar üzerinde ortaya çıkması öngörülmektedir.

¹⁷ Burçin Araz, *11 Eylül sonrasında Avrupa'da yabancı düşmanlığı ve islamofobi* (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, 2019), 22.

¹⁸ IOM, "Xenophobia" (Erişim 26 Ekim 2020).

¹⁹ Araz, *11 Eylül Sonrasında Avrupa'da Yabancı Düşmanlığı ve İslamofobi*, 22.

²⁰ Özcan Hıdır, "İslamofobi-ırkçılık-kültürel ırkçılık ilişkisi", *Ombudsman Akademik* 4/7 (2017), 23-49.

²¹ Bu durumun zirveye ulaşmasındaki süreç, 1933 yılında Almanya'nın başına gelen Hitler döneminde başlamış ve daha sonra bu ülkede Yahudi düşmanlığı üst seviyeye çıkmıştır. O dönemde milyonlarca Yahudi, Holokost olarak adlandırılan soykırıma maruz kalmıştır (Holokost Ansiklopedisi, 2023).

Charlie Hebdo saldırısı, Avrupa'da İslamofobinin yayılması adına yazılmış bir provokasyon senaryosudur. Bu senaryo, 7 Ocak 2015 tarihinde, Fransa'nın başkenti Paris'te ilk olarak perdelenmiştir. İlk bölümün sahnesi, hiciv dergisi olan Charlie Hebdo ofisinin önünde skeçlenmiştir. Bu sahnenin rejisörü ise İŞİD terör örgütüdür. Batı Avrupa'da bu saldırının İslamcı teröristler tarafından yapıldığı lanse edilerek İslamofobinin yayılmasına öncülük etmiştir. Daha sonra, bu saldırıya benzer birçok vaka yaşanmıştır.²²

Charlie Hebdo senaryosunun en son bölümü, 24 Ekim 2020 tarihinde yine Paris'te sahnelenmiştir. Olay, Paris'te bir ortaokul öğretmenin, öğrencilere ifade özgürlüğü çerçevesinde, Müslümanların dinî lideri H.Z. Muhammed'in çizgi filmlerini göstermesinin ardından gerçekleşmiştir.²³ Bu saldırı, Rusya Federasyonu'na (RF) bağlı Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti vatandaşı tarafından düzenlenmiştir. Fransa basını, bu saldırıyı düzenleyen kişiyi, İslamcı bir terörist olarak nitelendirmiştir. Öldürülen öğretmeni anmak için Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un da katıldığı bir program planlanmıştır. Bu programda, Charlie Hebdo'nun İslam inancının dini liderini karikatürize ettiği fotoğraflar, Fransa'daki hükümet binalarında yansıtılmıştır.²⁴

Batı Avrupa'da yaşayan İslam inancına mensup kişilere ve Türklere yönelik son dönemlerde psikolojik ve fiziksel saldırılar düzenlenmektedir. Bu saldırılar, üç temel nedene bağlı olarak gerçekleşmektedir. Birinci neden olarak, Soğuk Savaş Döneminde Komünizm yayılmacılığı Batı tarafından tehdit olarak görülürken, 11 Eylül saldırısı sonrası ise tehdit olarak İslam inancı ve Türkler, görülmektedir. İkinci neden, Batı Avrupa içerisinde çok sayıda Müslüman ve Türk vatandaşları yaşamaktadır. Arap Baharı sonrası Orta Doğu'dan kaçan mülteciler Avrupa'ya kaçmak istemektedir. Bu durum Avrupa sınırlarının güvensizleşmesine sebep olmaktadır. Bu sebeple, Avrupa ülkeleri hem kendi sınırlarını güvence altına almak

²²Oruç Saadet, "İslamofobi ve Türkiye'nin AB Üyeliği", (Erişim 27 Ekim 2020) <http://www.usluhaber.com/haber/islamofobi-ve-turkiye-nin-ab-uyeligi-1186.html>

²³Rebecca Rosman, Recent Charlie Hebdo attacks bring freedom of speech to forefront in France. (27 Ekim 2020). <https://www.npr.org/2020/10/24/927384402/recent-charlie-hebdo-attacks-bring-freedom-of-speech-to-forefront-in-france/>

²⁴Anthony Cuthbertson, Charlie Hebdo Muhammad cartoons projected onto government buildings in defiance of Islamist terrorists. (28 Ekim 2020). <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/charlie-hebdo-cartoons-muhammad-samuel-paty-teacher-france-b1224820.html>

hem de ülke içerisinde yaşayan Müslümanları ve Türkleri gelmiş oldukları topraklara geri göndermeyi amaçlamaktadır. Son temel neden ise, Batı Avrupa ülkelerinde iktidar olan yönetimlerin iktidarını devam ettirebilmek için İslam ve Türk karşıtlığını seçim propagandası olarak kullanmasıdır.²⁵ Macron'un Ekim 2020'de yapmış olduğu "İslam kriz"de açıklaması, 2022 yılında Fransa'da yapılacak olan genel seçimlere hazırlık olarak görülmüştür. Çünkü Macron, yerel seçimlerde yenilmiş ve bu nedenle, özellikle Fransa'da yükselen aşırı sağ partilerin oyunu almak için bu tür politikalar yürütmüştür.²⁶ Avusturya, Hollanda gibi ülkeler, seçim zamanında aşırı sağ popülist söylemler olan İslam karşıtlığını ve Türk düşmanlığını yansıtacak sloganlar kullanmıştır.²⁷

2. Batı Avrupa'da Yeni Kültürel İrkçiliğin Yükselişi

Batı Avrupa'da Soğuk Savaş sonrası etkili olan Samuel P. Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" teorisi, Batı dünyasına düşman olarak, İslam inancına mensup kişileri ve Müslüman olan ülkeleri hedef olarak göstermiştir.²⁸ 1993 yılında soyut olarak belirlenen adı geçen teori, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de El-Kaide terör örgütü tarafından düzenlenen İkiz Kuleler saldırısı ile somutlaşmıştır.²⁹ Daha sonra El-Kaide terör örgütü, 11 Mart 2004 tarihinde, İspanya'nın başkenti Madrid'de³⁰ ve 2005 yılının temmuz ayında Londra'da düzenlenen terör saldırıları ile devam etmiştir.³¹ Batı dünyası medeniyetler çatışması teorisini uygulayabilmek için El-Kaide terör örgütünü İslam inancı ile bağdaştırarak Batı Avrupa'da İslam karşıtlığının yükselmesine sebep olmuştur.

AB'de amaç, Birliğe üye devletlerin ve Avrupa vatandaşlarının farklı dil, din ve kültür unsurlarını yok etmek değil, bu farklılığın getirdiği dinamizmi güce

²⁵ Umut Kedikli, & Mehmet Akça, "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa'da Artan İslamofobi", *TESAM Akademi Dergisi* 4/1 (2017), 57- 95.

²⁶ Perspektif, "Macron: "Fransa'da, cumhuriyetin ortağı olması için İslam'ın yapılandırılması gerekiyor", (13 Aralık 2023). <https://perspektif.eu/2020/10/03/macron-fransada-cumhuriyetin-ortagi-olmasi-icin-islamini-yapilandirilmesi-gerekliyor/>

²⁷ Akça, "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa'da Artan İslamofobi", 88.

²⁸ Samuel P.Huntington, "The clash of civilizations?", *Foreign Affairs* 72/3 (1993), 22-49.

²⁹ Emre Kongar, ABD'nin Siyasal İslam'la Dansı (İstanbul: Remzi Yayınevi, 2013), 30.

³⁰ Derya Sazak, "İspanya'da Solun Zaferi", (29 Ekim 2020). <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/derya-sazak/ispanyada-solun-zaferi-5110120>

³¹ DW (2017). Avrupa'daki terör saldırılarının kronolojisi. (28 Ekim 2020). <https://www.dw.com/tr/avrupadaki-ter%C3%B6r-sald%C4%B1r%C4%B1lar-%C4%B1n%C4%B1n-kronolojisi/a-38945764>

dönüştürmektir.³² Bu amaçla, AB'nin temel hedefi, "çeşitlilik içinde birlik" sloganı ile farklı etnik ve dini toplulukların bir arada yaşamasını sağlamaktır. Ancak, Birliğin bu hedefe ulaşması çok zor görünmektedir. Bu durumun temel sebebi, tüm dünyada sorun olan "Çok kültürlülük" Batı Avrupa'da da yaşanan sorunların başında gelmesidir. 11 Eylül 2001 İkiz Kuleler saldırısı sonrası söz edilen "Çok kültürlülük" sorunu Batı Avrupa'da İslamofobi olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Batı Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrası düşman olarak görülen komünist ideolojisi, 1990 sonrası "kültürel ırkçılık" ideolojisine dönüşmüştür. Bu durum Batı Avrupa'da kültürel ırkçılığın yükselmesinde önemli bir paya sahip olmuştur.³³

Soğuk Savaş döneminin bitmesi ile AB, Avrupa kıtasının batı-doğu bölünmüşlüğüne ortadan kaldırmak için Orta ve Doğu Avrupa'da genişleme sürecini başlatmıştır. Bu süreç, Birlik içerisinde çok kültürlülük kavramını tartışmaya açmıştır. Batı Avrupa'da bazı ülkelerin eğilimleri çok kültürlü AB oluşmasını engellemeye çalışırken, bu durum Avrupa'da yeni ırkçılığın yayılmasının önünü açmıştır.³⁴

2.1 Batı Avrupa'ya Göç Akışı: Misafir İşçi Politikaları ve Sömürgeci Göç Rejimi

Batı Avrupa ülkelerinden Almanya, misafir işçi politikasının; Fransa ise, sömürge göç rejiminin temsilcisi durumundadır. Bu açıdan, bu bölümde adı geçen iki ülke üzerinde göç akışının nasıl bir güvenlik sorununa dönüştüğü incelenmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya; ABD, Fransa, İngiltere ve Sovyetler Birliği olmak üzere dört işgal bölgesine bölünmüştür. Bu işgal bölgelerinden Sovyetler Birliği, Doğu Almanya adıyla uydu bir devlet kurmuştur. Diğer üç işgal bölgesi ise Nazi sisteminin tüm kalıntılarından arındırılması, askeri faaliyetlerin sınırlandırılması ve adem-i merkezîyetçi sistemle yönetilmesi şartıyla 1948 yılında birleştirilmiş ve 1949 yılında Federal Almanya olarak yeni bir devlet inşa edilmiştir.³⁵

³²Şaban Köktürk - Ebru Ak, "Küreselleşme Çarkında Avrupa Birliğinin Çokkültürlülük Ve Çok Dillilik Çabaları", *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi* 15/1 (2013), 71-85.

³³ Özdemir, *Avrupa Mantiği*, 51.

³⁴Bekir Emiroğlu, "Avrupa Birliği'nin çokkültürlülük ile imtihanı", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 44 (2016), 91-121.

³⁵ İrfan Kaya Ülger, *Avrupa Birliği rehberi* (Kocaeli: Umuttepe Yayınevi, 2015), 27.

Federal Almanya kurulduktan hemen sonra gerçekleştirmiş olduğu para reformu, Almanya'nın ekonomisinin hızlı bir şekilde toparlanmasının önünü açmıştır. Ancak, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın bırakmış olduğu tahribatlar nedeniyle Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa'da emek ve işçi talebine ihtiyaç duyulmuştur. Almanya ilk olarak ve daha kolay üzerinde etki kurabileceği Güney Avrupa, Türkiye ve Kuzey Afrika'ya yoğunlaşmıştır.³⁶

Almanya'nın sömürge tarihinin diğer ülkelere göre çok eskiye dayanmaması nedeniyle emek ve işçi talebini "ikili konuk işçi antlaşmalar" ile karşılamaya çalışmıştır. Sözü edilen antlaşmalar, 1960'lı yıllarda işçilerin ülkelerine geri dönmesi beklentisiyle Türkiye başta olmak üzere antlaşma sağlanan ülkelerle imzalanmaya başlamıştır. Müslümanlar ve Türkler genel olarak bu antlaşmalar ile Almanya'ya işçi göndermeye başlamıştır. İşçi statüsüyle gelen bu işçiler genellikle alt düzey işlerde çalıştırılmıştır. Bu durum, yerli Alman nüfusunun yaşam koşullarını olumlu yönde etkilemiştir.³⁷ Ancak Alman hükümeti, 1967 ekonomik durgunluk ve ardından 1973 petrol krizi, ikili konuk işçi antlaşması ile gelen işçilerin geri göndermek için birtakım politikalar uygulamıştır. Bu politikalara karşı çıkan sivil toplum örgütleri, akademisyenler ve aktivistler yardımıyla işçilerin geri dönüşü engellenmiştir.³⁸ Bu sebeple, ilk zamanlarda yabancı nüfusa yönelik pek bir tepki olmamış ve aksine Alman halkı memnuniyetle bu işçilerin varlığını kabul etmiştir.³⁹

Federal Almanya hükümetinin yaşamış olduğu ekonomik durgunluk ve petrol krizinin ardından yabancı işçileri geri göndermemesi, aksine bu işçilerin aile birleşimi politikası uygulayarak sayısının artması ve ayrıca komünist bloğunun çökmesi sonrası 1990 yılında Doğu Almanya ile birleşmesi neticesinde Alman yönetiminin yabancı nüfusa bakışı değişmiştir. Dolayısıyla, Alman halkı açısından 1970'li yıllarda memnuniyetle karşılanan göçmenler, 1990'lı yıllardan sonra tehdit olgusu olarak görünmeye başlamıştır. Bu süreden sonra "ikili konuk işçi

³⁶ Randall Hansen, "Migration to Europe since 1945: its history and its lessons." Sarah Spencer, *The Politics of Migration: Managing Opportunity Conflict and Change*, (İngiltere: Blackwell Publishing, 2003), 25-38.

³⁷ Mehmet Anık, "Kültürel farklılıkların krize dönüştürülmesi: batı toplumlarında islamofobi", *IIB International Referred Academic Social Sciences Journal* 3/5 (2012), 455-465.

³⁸ Hansen Randall. "Migration to Europe since 1945: its history and its lessons." Sarah Spencer, *The Politics of Migration: Managing Opportunity Conflict and Change*, 25-26.

³⁹ Anık, "Kültürel farklılıkların krize dönüştürülmesi: batı toplumlarında islamofobi", 454.

antlaşmaları” ile Almanya’ya gelen işçiler ve bu işçilerin aileleri, Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa’da yabancı düşmanlığına maruz kalmışlardır.⁴⁰

Sömürge tarihi Almanya’ya göre çok eski döneme dayanan Fransa, İkinci Dünya Savaşı sonrası ihtiyaç duyduğu emek ve işçi kıtlığını eski sömürge alanlarından karşılama yoluna gitmiştir. Fransa, Almanya’dan farklı olarak, sömürgeleştirilmiş olduğu bölgelerden Fransız şirketler aracılığıyla daha çok Afrika’lı olanları işe almıştır. Daha sonra bu durumu Fransa, Ulusal Göç Ofisi aracılığıyla yabancı işçilerin durumlarını düzenli hale getirmiştir. Bu bağlamda, Fransa ilk olarak Cezayir’den vasıfsız işçi tedarik etmiş ve daha sonra diğer eski sömürge alanlarına doğru işçi alımı gerçekleştirmiştir.⁴¹

Avrupa ülkeleri arasında serbest dolaşım, Orta Çağ’a kadar uzanmaktadır. Fakat, 20. yüzyıl ile birlikte ülkelerin sınırlarının belirlenmesi ve daha sonra devletler arası geçiş için pasaport kullanılması, Avrupa’da serbest dolaşımı duraklatmıştır. Bu duraklatma süreci 1985 Schengen Anlaşmasına kadar sürmüştür. Bu antlaşma ile Schengen bölgesine dahil olan ülke vatandaşlarına hiçbir vize kontrolü uygulanmadan serbest geçiş sağlanmıştır. Söz konusu bu durum, Schengen bölgesine dahil olmayan ve Avrupa’da yaşayan işçi veya göçmenler için geçerli olmamış ve netice olarak Schengen Anlaşması göçmenlerin öteki olarak algılanmasına neden olmuştur.⁴²

Günümüzde, Almanya ve Fransa’nın karşı karşıya kalmış olduğu en önemli sorunlu alanı olarak göç meselesi gösterilmektedir. Standard Eurobarometre 89 raporuna göre, bu iki ülke vatandaşları göçün engellenmesi ve göçmenlerin ülke dışına çıkarılmasını desteklemektedir.⁴³

2.1.1 Avrupa’da Yeni Irkçılık Hareketi: Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar (Pegida)

Avrupa ülkelerine gerçekleşen göç akımı, Avrupa halkı tarafından ilk zamanlarda olumlu karşılanırsa da 11 Eylül saldırısı sonrası Avrupa’da yaşayan

⁴⁰ Hansen, “Migration to Europe since 1945: its history and its lessons.” Sarah Spencer, *The Politics of Migration: Managing Opportunity Conflict and Change*, 25-26.

⁴¹ Hansen, “Migration to Europe since 1945: its history and its lessons.” Sarah Spencer, *The Politics of Migration: Managing Opportunity Conflict and Change*, 25-26.

⁴² Özlem Öztürk, *Avrupa’da Yükselen İslamofobi ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi* (Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 36.

⁴³ Standard Eurobarometer 89 (2018). (04 Kasım 2020). European citizenship. https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2180_89_1_STD89_ENG

özellikle Müslümanlara karşı bu durum değişmiş ve Müslümanlara karşı Avrupa'da toplumsal halk hareketleri başlamıştır. Bunun Almanya'daki ilk adımı, Arap Baharı sonrası Almanya ve daha sonra diğer Birlik üye ülkelerine sıçrayan, Pegida hareketidir. Bu hareket, yeni ırkçılık ideolojisini benimsemektedir. Yabancı düşmanlığı ve İslamofobi hareketi olarak da ifade edilen Pegida hareketi, 2001 sonrası Avrupa'da hızlı bir şekilde yayılan İslam karşıtlığını körüklemiştir. Hareket, Ekim 2014'de, DEAŞ terör örgütünün Almanya'da gerçekleştirmiş olduğu terör saldırısına karşı protesto olarak ortaya çıkmıştır. Bu protesto grubu, haftanın her pazartesi günü Alman şehri Dresden de toplanmıştır. İlk olarak protestolar 300 kişi ile başlamış ve daha sonra Pegida yürüyüşü adıyla, binlerce kişiye ulaşmıştır. Pegida sözcüleri, Dresden'de toplanan protestocuların İslam karşıtı olmadığını ifade etseler de isminden anlaşılacağı üzere, göçmenleri hedef olarak seçmiştir. Çünkü bu grup Almanya'da Müslümanların ve Türklerin yaşamasını istememektedir.⁴⁴

2.2. Ekonomik Krizin Nedeni Olarak Göçmenlerin Görülmesi

Dünyada, 1929 dünya ekonomik bunalımı sonrası ikinci büyük kriz olarak kabul edilen 2008 Mortgage krizi, ilk olarak Amerika'da başlamıştır. Daha sonra, tüm dünyayı etkisi altına alan bu kriz, ekonomi alanından siyasi, sosyal ve kültürel sorunlara dönüşmüştür.⁴⁵

Batı Avrupa, Mortgage krizini en derinden hisseden ve etkilenen bölgeler arasındadır. Özellikle Batı Avrupa'da işsizlik, enflasyon ve refah seviyesinde düşüş gibi ekonomik alanlarda sorunlar yaşamıştır. Batı Avrupa ülkeleri, bu sorunları çözebilecek idari yönetimi sağlayamamıştır. Bu sebepten dolayı, Avrupa'da toplumsal ve siyasi alanda tepkiler ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan tepkiler Türkler ve Müslümanlar üzerine yoğunlaşmış ve Avrupa'da yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesi zirveye ulaşmıştır.⁴⁶

2.3 Siyasi Unsur: Yükselen Aşırı Sağ Partiler (ASP)

ASP, kendi kültüründen ve dininden olmayan kişi veya grupları öteki olarak kabul etmektedir ve onları kendi ulusal güvenliğine tehdit olarak görmektedir. Bu durum, Avrupa'da yabancı düşmanlığı ve İslamofobi yayılmasına ve bununla birlikte, siyasi unsurlar eliyle halka kin ve nefret aşılamaktadır. Ayrıca 2001 terör

⁴⁴ M. Nail Alkan, "Avrupa'da Yükselen İrkçılık: Pegida Örneği", *Akademik Bakış* 8/16 (2015), 275-289.

⁴⁵ Cemil Ertuğrul vd., "Küresel mali krizin Türkiye ekonomisine etkileri", *Journal Of Management And Economics Research* 8/13 (2010), 59-72.

⁴⁶ Alkan, "Avrupa'da Yükselen İrkçılık: Pegida Örneği", 277.

saldırısı sonrası Avrupa'da gerçekleşen terör vakaları, ASP'in yeni ırkçılık düşüncesini hızlı bir şekilde Avrupalılara empoze etme alanı da ortaya çıkarmıştır. Avrupa halkı tarafından bu durum, ASP destek vermesini sağlamasına sebep olmuştur.⁴⁷ ASP'in yükselişi 2001 sonrası gelişen bir durum değildir. Bu durum, AB'nin tarihi ile eş zamanlı olarak gelişmiştir. Le Pen tarafından organize edilen ulusal cephe teşkilatı ve Avusturya'da Özgürlük Partisi örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda, AB ilk döneminden başlayan ASP bloku, 2001 yılı sonrası Batı demokrasisine yön vermeye başlamıştır.⁴⁸

AP siyasi grubu kurulabilmesi için üye ülkelerin 1/4 sahip olması ve 25 parlamenterin bulunması gerekmektedir. ASP, 2014 yılına kadar AP'de siyasi bir grup kuramamıştır. Bunun temel sebebi, ASP'nin AB üye ülkelerden dörtte bir kriterini sağlayamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim 2015 yılında Ulusal Cephe (Fransa), Özgürlük Partisi (Avusturya-Hollanda), Kuzey Ligi (İtalya) gibi ASP bir araya gelerek Europe of Freedom and Direct Democracy Group (EFDD) kurmuşlardır.⁴⁹ Bu grup, 2014 yılında Avrupa Parlamentosunda 48 koltuk kazanmış ve daha sonraki 2019 AP seçimlerinde ise 8 koltuk daha kazanarak parlamenter sayısını 56'ya çıkarmıştır.⁵⁰

3. Batıda Yaygınlaşan Yabancı Düşmanlığının Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Yansımaları

Avrupa'da 2001 sonrası hızlı bir şekilde yayılan ve tüm Birlik üye ülkelerinde görülen yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesi Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiş ve Türkiye'nin AB üyeliğine verilen desteğin azalmasına sebep olmuştur. Ayrıca Sovyet ardılı ülkelerin Birliğe katılması, 2005 Avrupa anayasasının reddedilmesi, 2008 küresel ekonomik bunalımı, Arap Baharı sonrası 2015'teki mülteci krizi, Birleşik Krallığın AB'den ayrılması ve 2020 pandemi süreci de Türkiye'nin Birliğe katılımını olumsuz etkileyen diğer unsurlardır. Bu diğer unsurlar, AB'nin kendi iç meselelerine odaklanmasını sağlamıştır. Söz konusu bu durum, yeni üye alımına karşı bir genişleme isteksizliğini ortaya çıkarmıştır.⁵¹

⁴⁷ Ayhan Kaya - Ayşe Tecmen, "Europe versus Islam?: Right-Wing Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity", *The Review of Faith & International Affairs* 17/1 (2019), 49-64.

⁴⁸ Kaya - Tecmen, "Europe versus Islam?: Right-Wing Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity", 457.

⁴⁹ Öztürk, *Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi*, 51.

⁵⁰ European Parliament (2019). (14 Kasım 2020). <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

⁵¹ İktisadi Kalkınma Vakfı (2017). *IKV Report on Turkey-EU Relations: Keeping Together in the Face of Multiple Challenges*. İstanbul: Economic Development Foundation, 43.

3.1. Türkiye'nin AB Üyelik Sürecinde Batı Avrupa Ülkelerinin Tutumu

Avrupa ülkeleri Soğuk Savaş döneminde Türkiye'yi önemli stratejik ortak olarak görmüştür. Ancak, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ile birlikte Avrupa ülkeleri hem güvenlik hem de strateji açısından Orta ve Doğu Avrupa'ya odaklanmış ve bu durum nedeniyle AB'nin önceliği değişerek Türkiye'nin önemi azalmıştır. Ayrıca Varşova ve Sovyet ardılı Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Birlik içerisine dâhil edilmesi ile yaşanan hazmetme kapasitesi veya genişleme yorgunluğu olarak adlandırılan sorun, AB üye ülkelerinin genişleme sürecine temkinli yaklaşmasına da sebep olmuştur.⁵²

Tüm bu unsurların yanı sıra Türkiye'nin AB içerisine dâhil edilmemesinde en önemli etken Müslüman ve Türk kimliği taşımasıdır. Avrupa'da yükselen yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesi, Türkiye'nin kimliğinden dolayı AB'den uzaklaşmasına yol açmaktadır. Bu çerçevede, Batı Avrupa ülkelerinden Fransa ve Almanya'nın Türkiye'nin Birliğe üyelik sürecindeki tutumu bu alt bölümde incelenmiştir.

3.1.1 Fransa'nın Tutumu

Fransa hem hükümet düzeyinde hem de halk olarak Türkiye'nin AB üyelik sürecinin başından beri karşı çıkmaktadır. Bu durumun iki temel nedeni vardır:

- Birinci unsur; Avrupa'da Müslümanların Türk, Türklerin ise Müslüman olarak görülmesi bağlamında Fransa içerisinde yaklaşık olarak 6 milyon Türk ve İslam inancına mensup kişi bulunmaktadır.⁵³ Fransa'daki siyasi partiler bu durumu siyasileştirerek seçim dönemlerinde İslam ve Türk karşıtlığı söylemlerini oya dönüştürmektedir. Bunun son örneği, Avrupa Parlamentosu 2014-2019 seçimlerinde görülmüştür. Sözü edilen parlamento seçimlerinde, Fransa aşırı sağ partileri yabancı düşmanlığı ve Müslüman karşıtlığı söylemlerini kullanarak daha çok parlamenter ile temsil hakkı kazanmıştır. Fransa'da yeni ırkçılık ideolojisinin yükseldiğini ve bu durumun Türkiye açısından Fransa ekseninden AB ilişkilerini etkilemektedir.⁵⁴

⁵²Oğuz Güner, "2019 Seçimleri Sonrasında Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasal Grupların Türkiye'ye Karşı Pozisyonları", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 18/1 (2021), 577-605.

⁵³Murat Ercan, - Ayşe Seymen Çakar, "Fransa'daki türk-islam algısının siyasi yansımaları", *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6/1 (2022), 1-10.

⁵⁴Güner, "2019 Seçimleri Sonrasında Avrupa Parlamentosu'ndaki Siyasal Grupların Türkiye'ye Karşı Pozisyonları", 586-589.

• İkinci unsur; Fransa kamuoyunda güçlü bir Müslüman karşıtlığının olmasıdır. Fransız kamuoyunun Türkiye karşıtı kullanmış olduğu argümanlar Türkiye'de laikliğin olmaması, siyasi partilerin AB katılımına karşı bir tavır takınması ve şeriat söylemleri olarak sıralanmıştır.⁵⁵

Türk ve Müslüman karşıtlığı günümüzde Fransa'da hala devam etmektedir. Söz konusu bu durum hem Fransız yönetimi hem de Fransız kamuoyu tarafından desteklenmiştir. Dolayısıyla Fransa'da aşırı sağ partilerin oy oranlarının yükseldiği görülmüştür. Fransa'da ulusal ve yerel seçimlerde Fransız siyasi partiler, Türk ve Müslüman karşıtlığını seçim propagandası olarak kullanmıştır. Fransız siyasetçilerin bu söylemleri Türkiye-AB ilişkilerini etkilemiştir. Örneğin, Fransa hükümet başkanı Nicolas Sarkozy, Türkiye'nin sahip olmuş olduğu kimliğin Avrupa dışında olduğunu ve bu nedenle Türkiye'nin AB'ye ve Birliğin genişleme sürecine katkı sağlayamayacağını ifade ederek, Türkiye'nin tam üyeliğinin gözden geçirilmesini istemiştir. Sarkozy sonrası Macron'da, Türkiye'nin tam üyeliğine karşı Sarkozy gibi bir tavır takınmıştır.⁵⁶

3.1.2 Almanya'nın Tutumu

Fransa gibi Almanya da Türkiye'nin AB'ye tam üye olmasına sıcak bakmayan ülkeler arasındadır. Almanya açısından Türkiye'nin AB'ye dâhil olmasının istememesinin üç temel nedeni vardır. Bu nedenlerden ilki, Almanya'da yaşayan yoğun Türk nüfusudur. Türkiye ile Almanya'nın 1960'lı yıllarda imzalamış olduğu misafir işçi anlaşması ile çok sayıda Türk vatandaşı Almanya'ya göç etmiştir.⁵⁷ Daha öncede belirtildiği üzere 1967 yılında Almanya'da yaşanan ekonomik durgunluk ve 1973 petrol krizi, Alman hükümeti tarafından 1960'lı yıllarda gelen misafir işçileri geri gönderme politikası uygulama kararı almak zorunda kalmıştır. Ancak, bu politika başarısız olmuştur. Çünkü Alman halkı, bu göç hareketliliğinden memnun oldukları için birtakım eylemler düzenlemiş ve eylemlerin neticesinde sadece misafir işçi antlaşmasını dondurma kararı alabilmiştir. Ayrıca Almanya ikinci Dünya Savaşı sonrası ihtiyacı olan işçi ve emek gücünü dışarıdan alınmasını engelleyici politikalar da üretmiştir. Türkler ise bu politikaya karşı aile birleşimi ile

⁵⁵Veysel Ayhan vd., "Fransız Kamuoyunun Türkiye'ye Bakışı: AB Üyeliği, Kimlik Ve Diğer Faktörler", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 11/41 (2012), 268-294.

⁵⁶Altuğ, Günar, vd. "Fransa'nın Avrupa Birliği Türkiye ilişkilerine etkisi", 4th International Conference on Economic and Social Impacts of Globalization and Future of Turkey- EU Relations, ed. Yılmaz Bayar (Nevşehir: Usak University Yayınları, 2018)114-127.

⁵⁷Erhan Acar, "1960-1965 döneminde Türkiye'den Almanya'ya işçi göçleri", *Troyacademy* 8/1 (2023), 38-69.

Türkiye'den çok sayıda nüfus Almanya'ya göç etmiştir. Almanya'da yaşayan Türkler, genel olarak Alman vatandaşlığına sahiptir. Bu nedenle, olası bir şekilde Türkiye'nin AB'ye dâhil olması, Almanya bakımından Türkiye'nin iç işlerine karışması çekincesinden kaynaklanmaktadır.⁵⁸ Diğer bir neden ise, Parlamento seçimleri yapılırken, hangi üye devletin kaç parlamenterle temsil edileceği, üye devletlerin nüfus sayısına göre kontenjan sağlanmasıdır. Bu bağlamda Lizbon Antlaşmasına göre AB'ye tam üye olan devletlere göre en az altı en çok 96 parlamenter olarak belirlenmiştir.⁵⁹ Almanya, diğer AB üye ülkelere göre en yüksek nüfusa sahip ülke olmasından dolayı AP içinde 96 parlamentere sahiptir. Eğer, Türkiye AB'ye dahil olursa, Parlamento içerisindeki gücünü Almanya, Türkiye ile paylaşmak durumunda kalacaktır. Bu durum, Avrupa'da Türk ve Müslüman kimliğin güçlenmesi ihtimali nedeniyle Almanya, Türkiye'nin tam üyeliğine sıcak bakmamaktadır.⁶⁰ Üçüncü neden olarak, Türkiye'nin Orta Doğu ile sınır komşusu olmasından dolayı coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. Almanya'daki bir kesim Türkiye'nin AB'ye dahil olur ise Orta Doğu'daki sorunlu bölgelerle AB'nin komşu olacağını ve bu durumun Avrupa için tehdit teşkil edeceğini ifade ederken, diğer kesim ise Türkiye üzerinden Arap ülkeleri ile köprü kurulabileceğini savunmaktadır.⁶¹

Almanya'da Türkiye'nin Birliğin içine dahil edilme sürecine karşı çıkan devlet başkanları ve siyasetçiler de mevcuttur. Bunlar arasında en çok dikkat çeken eski Almanya Şansölyesi Merkel'dir. Çünkü Merkel ile Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan arasında yıllardır süren sıkı bir iş birliği ve diyalog söz konusudur. Alman Şansölyesi, Türkiye ile AB arasındaki ilişkinin imtiyazlı ortaklık statüsünde devam etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.⁶²

⁵⁸ Yiğit Yamanlar, "Göç kuramları çerçevesinde ikinci dünya savaşı sonrası batı Avrupa'nın göç deneyimi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 19/2 (2020), 553-583.

⁵⁹ Ülger, *Avrupa Birliği rehberi*, 117.

⁶⁰ Ramazan Kılıç, "Avrupa Parlamentosu Seçimlerinin Analizi, Değişen Dengeler ve Türkiye", *Dumlupınar Üniversitesi İİBF UYES Dergisi* 1 (2016), 44-57.

⁶¹ Ozan Örmeci, "Avrupa Birliği ülkelerinden Türkiye'nin üyeliğine bakış", (07 Kasım 2020).

<http://politikaakademisi.org/2017/03/03/avrupa-birligi-ulkelerinden-turkiyenin-uyeligine-bakis/>

⁶² DW, "Merkel: Türkiye Yakın Bir Gelecekte AB Üyesi Olamaz", (8 Kasım 2020). <https://www.dw.com/tr/merkel-t%C3%BCrkiye-yak%C4%B1n-bir-gelecekte-ab-%C3%BCyesi-olamaz/a-47041316>

SONUÇ

20. yüzyılın sonlarında Komünist blokun çökmesi, 21. yüzyılın başında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gerçekleşen terör olayı ve 2004 Madrid, 2005 Londra ve 2015 yılında gerçekleşen Charlie Hebdo saldırıları, Batı Avrupa'da eskiden beri güçlü olan ırkçılığın, yabancı düşmanlığının ve İslamofobinin yeniden yükselmesine neden olmuştur. Bu nedenle Batı Avrupa ülkeleri, Avrupa Birliği (AB) şemsiyesi altında ırkçılığın, yabancı düşmanlığının ve İslamofobinin birlik içerisinde sorun olmaktan çıkarmak adına hükümetlerarası düzeyde konferanslar düzenlemiştir. Ancak AB, bir yandan fenomen olan bu düşünsel yapılar ile mücadele ederken öte taraftan hem AB üye ülkelerinde hem de AB kurumlarında, bu düşünsel yapıları savunan aşırı sağ partilerin yükselişi söz konusu olmuştur.

Avrupa'da 2001 sonrası hızlı bir şekilde yayılan ve tüm AB üye ülkelerinde görülen yeni ırkçılık düşüncesi Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiş ve Türkiye'nin AB üyeliğine verilen desteğin azalmasına sebep olmuştur. Elde edilen bulgulara göre bu durumun altı temel sebebi olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeplerden birincisi; İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkelerine ihtiyaç olan işçi ve emek gücünün özellikle Müslüman ve Türk topluluklarından temin edilmesi ve bu yol ile Avrupa'ya göç akışının sağlanmasıdır. İkinci sebep; 11 Eylül terör saldırısı sonrası Avrupa'da terör olayları gerçekleştiren El-Kaide veya IŞID gibi terör örgütlerinin İslam inancı ile özdeşleştirilip Avrupa kamuoyunda bu şekilde servis edilmesidir. Üçüncü sebep; 2008 yılında ABD'de başlayan ekonomik bunalımın Avrupa'da etkili bir şekilde görülmesi ve bu duruma özellikle göçmenlerin hedef olarak gösterilmesidir. Dördüncü sebep; Avrupa'da yaşayan Türklerin ve Müslümanların yaşamış oldukları ülkeye adaptasyon sağlayamamasıdır. Beşinci sebep; Arap Baharı sonrası Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan gelen göç akışının durdurulamaması nedeniyle 2015'de ortaya çıkan mülteci krizidir. Son sebep ise ekonomik ve toplumsal sorunlara karşı Avrupa ulusal hükümetlerinin etkisiz kalması ve bu durum neticesinde Avrupalı halklar tarafından siyasi fikirlerin değişmesidir.

Tüm bu yukarıda ifade ettiğimiz unsurlar, Batı Avrupa ülkeleri tarafından Türkiye'nin Birliğe dahil edilmesine yönelik somut adımlara karşı çıkılmasına neden olmaktadır.

Türkiye'nin 1960'larda başlayan ve günümüzde hala devam eden AB üyelik süreci, taraflar arasındaki ilişkilerde bir kırılmaya yol açmış görünmektedir. Türkiye'nin aynı yıl üyelik başvurusunda bulunduğu Yunanistan'ın 1981 yılında,

1990'lı yıllarda bağımsızlıklarını kazanan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin ise 2000 yılından sonra AB'ye katılmış olmaları, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin diğer aday ülkelerden farklı bir çerçevede yürütüldüğünü açıkça göstermektedir.

AB, “farklılık içinde birlik” sloganına zaman zaman vurgu yapmaktadır. Ancak bu slogan Türkiye'nin Birliğe katılım sürecinde göz ardı edilmektedir. Çünkü Türk kimliği Birlik üye ülkelerince sorun olarak görülmektedir. Bu durumun temel sebebi, 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen İkiz Kule saldırıları sonrası Avrupa'da yaygınlaşan Müslüman karşıtlığıdır.

Avrupa'da son zamanlarda yabancı düşmanlığı ve İslamofobi yükselmeye başlamıştır. Özellikle aşırı sağ popülist partilerin hem 2017'deki Avrupa ulusal parlamento seçimlerinde hem de 2017 ve 2019'daki AP seçimlerinde aldıkları oy oranı ve sandalye sayılarının artması; İslam ve Türkiye karşıtı politikaların AB siyasetinde daha fazla etkili olduğunun kanıtı olmuştur. Dolayısıyla ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi düşüncesinin Avrupa'da etkili olması, Türkiye'nin Birliğe dahil olma sürecini olumsuz yönde etkilemiştir.

Rusya'nın Ukrayna'yı ilhak etme girişimi, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi ve İsrail'in ilk olarak Filistin'e (Gazze) ve daha sonra Lübnan'a yayılma siyaseti, Türkiye ve AB üye ülkelere yönelik göç akışı hızlanmasına sebep olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bu sebeple Avrupa'da yükselen ırkçılığın daha da artması beklenmektedir. Dolayısıyla uluslararası sistemde yaşanan olaylar Türkiye ile AB üye ülkeleri arasında yeni ırkçılık meselesinin çözümü adına atacağı adımlar yakından takip edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Acar, Erhan. "1960-1965 Döneminde Türkiye'den Almanya'ya İşçi Göçleri". *Troyacademy* 8/1 (2023), 38-69.
2. Akdemir, Erhan. *Avrupa Birliğinde Kimlik Kültür Tartışmaları*. Bursa: Ekin Yayınevi, 2013.
3. Alkan, M. Nail. "Avrupa'da Yükselen Irkçılık: Pegida Örneği". *Akademik Bakış* 8/16 (2015), 275-289.
4. Anık, Mehmet. "Kültürel farklılıkların krize dönüştürülmesi: batı toplumlarında islamofobi". *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 3/5 (2012), 455-465.
5. Araz, Burçin. *11 Eylül Sonrasında Avrupa'da Yabancı Düşmanlığı Ve İslamofobi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, 2019.
6. Arı, Önder – Kıran, Abdullah. "Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık". *EKEV Akademi Dergisi* 15/46 (2011), 49-64.
7. Aslan, Seyfettin. "İslamofobi ve batı dünyasındaki yansımaları". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/16 (2016), 451-463.
8. Ayhan, Veysel. "Fransız Kamuoyunun Türkiye'ye Bakışı: AB Üyeliği, Kimlik Ve Diğer Faktörler". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 11/41 (2012), 268-294.
9. Bozdağ, Faruk - Metin Kocatürk. "Zenofobi düşmanlığı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar* 10/5 (2017), 615-620.
10. Cuthbertson, Anthony. "Charlie Hebdo Muhammad cartoons projected onto government buildings in defiance of Islamist terrorists". Independent. (28 Ekim 2020). <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/charlie-hebdo-cartoons-muhammad-samuel-paty-teacher-france-b1224820.html>
11. DW. "Avrupa'daki terör saldırılarının kronolojisi". (28 Ekim 2020). <https://www.dw.com/tr/avrupadaki-ter%C3%B6r-sald%C4%B1r%C4%B1lar-%C4%B1n-%C4%B1n-kronolojisi/a-38945764>
12. DW. "Merkel: Türkiye yakın bir gelecekte AB üyesi olamaz". (8 Kasım 2020). <https://www.dw.com/tr/merkel-t%C3%BCrkiye-yak%C4%B1n-bir-gelecekte-ab-%C3%BCyesi-olamaz/a-47041316>
13. ec.europa.eu. "(18-19 Aralık 1997). Racism and xenophobia in Europe". (23 Ekim 2020). https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_113_en.pdf

14. Emiroğlu, Bekir. "Avrupa Birliği'nin çokkültürlülük ile imtihanı." *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 44 (2016), 91-121.
15. Ercan, Murat - Çakar, Ayşe Seymen. "Fransa'daki türk-islam algısının siyasi yansımaları". *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6/1 (2022), 1-10.
16. Ertem, Helin Sari. "Kimlik Ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" Ve "Güvenliğin Kimliği". *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 8/16 (2012), 177-237.
17. Ertuğrul, Cemil vd. "Küresel mali krizin Türkiye ekonomisine etkileri". *Journal Of Management And Economics Research* 8/13 (2010), 59-72.
18. European citizenship. (22 Aralık 2023).
https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2180_89_1_STD89_ENG/
19. EP, European Parliament (2019). (14 Kasım 2020).
<https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
20. Oğuz, Gönül. "Avrupa Birliği'nin genişleme yorgunluğu sürecinde AB- Türkiye ilişkileri". *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/1 (2012), 49-73.
21. Gülmez, Bahadır. *Kültür Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınevi, 2011.
22. Günar, Altuğ. vd. "Fransa'nın Avrupa Birliği Türkiye ilişkilerine etkisi", *4th International Conference on Economic and Social Impacts of Globalization and Future of Turkey- EU Relations*, ed.Yılmaz Bayar. 114-127. Nevşehir: Usak University, (2018).
23. Günay, Halil. "İspanyolların, 1492-1902 Yılları Arasında Sömürgeleştirdiği Latin Amerika Bölgesine Demografik, Sosyokültürel ve İdari Yapısına Etkisi". *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16/1 (2024), 39-50.
<https://doi.org/10.52791/aksarayiibd.1403986>
24. Güner, Oğuz. "2019 Seçimleri sonrasında Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grupların Türkiye'ye karşı pozisyonları". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 18/1 (2021), 577-605.
25. Hansen, Randall. *Migration to Europe since 1945: its history and its lessons*. Sarah Spencer, *The Politics of Migration: Managing Opportunity Conflict and Change*. İngiltere: Blackwell Publishing, 25-38, 2003.
26. Hıdır, Özcan. "İslamofobi-ırkçılık-kültürel ırkçılık ilişkisi". *Ombudsman Akademik* 4/7 (2017), 23-49.
27. Holokost Ansiklopedi (2023). Holokost. (11 aralık 2023).
<https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/holocaust-abridged-article>

28. Huntington, Samuel. P. "The clash of civilizations?". *Foreign Affairs* 72/3 (1993), 22-49.
29. Huntington, S. P. *Medeniyet Çatışması*. drl. Murat Yılmaz, Ankara: Vadi Yayınları, 2003.
30. IOM. "Xenophobia". (26 Ekim 2020). <https://www.iom.int/xenophobia>
31. İktisadi Kalkınma Vakfı (2017). *IKV Report on Turkey-EU Relations: Keeping Together in the Face of Multiple Challenges*. İstanbul: Economic Development Foundation.
32. Karabulut, Bilal. "İslamofobi, Zenofobi Ve Irkçılığın İnsan Hakları Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Analizi". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (44), (2022), 118-139.
33. Kaya, Ayhan – Tecme, Ayşe. "Europe versus Islam?: Right-Wing Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity". *The Review of Faith & International Affairs* 17/1 (2019), 49-64.
34. Kedikli, Umut – Akça, Mehmet. "Soğuk savaş sonrası Avrupa'da artan İslamofobi". *TESAM Akademi Dergisi* 4/1 (2017), 57- 95.
35. Kılıç, Ramazan. "Avrupa parlamentosu seçimlerinin analizi, değişen dengeler ve Türkiye". *Dumlupınar Üniversitesi İİBF UYES Dergisi* 1 (2016), 44-57.
36. Kongar, Emre. *ABD'nin Siyasal İslam'la Dansı*. İstanbul: Remzi Yayınevi, 2013.
37. Köktürk, Şaban – Ak, Ebru. "Küreselleşme Çarkında Avrupa Birliğinin Çok Kültürlülük Ve Çok Dillilik Çabaları". *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi* 15/1 (2013), 71-85.
38. Merriam Webster, "Xenophobia". (25 Ekim 2020). <https://www.merriam-webster.com/dictionary/xenophobia>
39. Oruç, Saadet. "İslamofobi Ve Türkiye'nin AB Üyeliği". (27 Ekim 2020). <http://www.usluhaber.com/haber/islamofobi-ve-turkiye-nin-ab-uyeligini-1186.html>
40. Örmeci, Ozan. "Avrupa Birliği Ülkelerinden Türkiye'nin Üyeliğine Bakış". (07 Kasım 2020). <http://politikaakademisi.org/2017/03/03/avrupa-birligi-ulkelerinden-turkiyenin-uyeligine-bakis/>
41. Özbek, Sinan. *İrkçilik*. İstanbul: Bulut Yayınevi, 2003.
42. Özdemir, Haluk. *Avrupa Mantiği*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2019.
43. Özmete, Emine. vd. "Yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması". *Sosyal Politika Çalışmaları* 40/2 (2018), 191-209.

44. Öztürk, Özlem. *Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi*. Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
45. Perspektif, "Macron: "Fransa'da, cumhuriyetin ortağı olması için İslam'ın yapılandırılması gerekiyor". (13 Aralık 2023).
<https://perspektif.eu/2020/10/03/macron-fransada-cumhuriyetin-ortagi-olmasi-icin-islamini-yapilandirilmesi-gerekliyor/>
46. Rosman, Rebecca. "Recent Charlie Hebdo attacks bring freedom of speech to forefront in France". (27 Ekim 2020).
<https://www.npr.org/2020/10/24/927384402/recent-charlie-hebdo-attacks-bring-freedom-of-speech-to-forefront-in-france>
47. Saraçlı, Murat. "Avrupa Birliği'nin yabancı düşmanlığıyla kurumsal ve hukuksal alanlardaki mücadelesi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2021), 738-772.
48. Sayın, Eylem - Candan, Hakan. "Küresel ırkçılığın yükselişi". *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* 4 (2016), 35-46.
49. Sazak, Derya. "İspanya'da Solun Zaferi". (29 Ekim 2020).
<https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/derya-sazak/ispanyada-solun-zaferi-5110120/>
50. Standard Eurobarometer 89 (2018). (04 Kasım 2020).
https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2180_89_1_STD89_ENG
51. Sumbas, Ahu. "Batı Avrupa'da yükselen yeni-ırkçılık üzerine bir deneme". *Alternatif Politika* 1/2 (2009), 260-281.
52. Ülger, İrfan. *Kaya. Avrupa Birliği rehberi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınevi, 2015.
53. Yalçın, Serhan. "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4 (2006), 98-119.
54. Yamanlar, Yiğit. "Göç kuramları çerçevesinde ikinci dünya savaşı sonrası batı Avrupa'nın göç deneyimi". *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 19/2 (2020), 553-583.
55. Yılmaz, Fatma. *Avrupa'da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı: AB politikalarının etkisizliği*. Ankara: USAK, 2008.